

Sezona 2015/2016

Petak, 15. april 2016. godine
Zadužbina Ilije M. Kolarca u 20 časova

Ciklus: **Za avanturiste**

Dirigent: **Danijel Rajskin**
Solista: **Martin Frost**, klarinet

Program:

P. Vasks: *Ostrvo*, simfonijska elegija

Trajanje: oko 18 min.

K. Nilsen: Koncert za klarinet i orkestar op. 57

Trajanje: oko 24 min.

***

A. Hilborg: Koncert za klarinet i orkestar *Paunove priče* (Milenijumska verzija)

Trajanje: oko 12 min.

I. Stravinski: *Petruška* (verzija iz 1947. godine)

Vašar na poklade

Petruška

Arapin

Vašar na poklade i smrt Petruške

Solista: **Biljana Gorunović**, klavir

Trajanje: oko 34 min.

Koncertmajstor: **Tijana Milošević**

Peteris Vasks (1946) najuspešniji je predstavnik letonske kompozitorske škole. Njegova simfonijska, horska i kamerna dela često se nalaze na koncertnim programima širom sveta, a od poznatih interpretatora njegove muzike izdvajaju se Gidon Kremer i *Kronos* kvartet. Vasksova poetika se bazira na specifičnom odnosu prirode i čoveka, pa je i delo *Ostrvo* takvog usmerenja. Nastalo je kao porudžbina projekta *Magnus opus* koji je okupljao tri orkestra u Kaliforniji sa ciljem da se život novih dela ne završi premijernim izvođenjem, nego da se ona što češće izvode. Prvi put je *Ostrvo* izveo Simfonijski orkestar Marin u januaru 2007. godine u San Rafaelu u Kaliforniji. *Zvuci prirode udruženi su sa veoma fluidnim, dugim frazama i modalnim melodijama u stilu baltičkih narodnih napeva. Asimetrična ritmička struktura takođe daje narodni karakter delu, a čuju se i uticaji susednih kultura, Sibelijusa i Šostakoviča. Ipak, emocionalna bliskost i duhovnost daju Vasksovom 'Ostrvu' pečat sopstvenog muzičkog jezika – najbolji su opis ove kompozicije.*

Danski kompozitor Karl Nilsen (1865-1931), pored Edvarda Griga i Jana Sibelijusa, spada u red najistaknutijih skandinavskih muzičkih autora romantičarskog doba. Šest simfonija, dve opere, horska muzika, koncerti za violinu, flautu i klarinet, Duvački kvintet i druga kamerna dela, kao i klavirska i vokalna ostvarenja čine njegov bogati stvaralački opus.

Koncert za klarinet je njegovo poslednje delo koje je uključivalo orkestar. Ohrabren uspehom Duvačkog kvinteta, Nilsen je poželeo da napiše pet koncerata za svakog od članova Kopenhagenskog duvačkog kvinteta, ali je samo delimično uspeo u toj zamisli. Posle Koncerta za flautu i orkestar, za nekoliko meseci 1928. godine nastalo je koncertantno ostvarenje za klarinet, koje je namenjeno klarinetisti Ageu Oksenvaľdu. Svoju naklonost prema duvačkim instrumentima Nilsen je prikazao u ovoj partituri, čija se solo deonica smatra pravim portretom Oksenvaľda. Uvek u snažnom kontrastu sa orkestrom, izuzetno virtuoзна deonica klarineta odiše humorom, netipičnim za Nilsenov uobičajeni stil i životno raspoloženje. U nevelikom orkestarskom aparatu dominira deonica doboša u funkciji neobične podrške solisti. Kompozicija je organizovana u jednom stavu, koji je podeljen na četiri odseka od kojih potpuno neuobičajeno, lagani odsek „smirene okrutnosti“ zaokružuje formu.

Dela švedskog kompozitora Andersa Hilborga (1954) danas se izvode širom sveta. Najpoznatiji interpretatori njegove muzike su Esa-Peka Salonen, Alan Gilbert, Gustavo Dudamel, Andrej Borejko, Janik Neze-Segen sa orkestrima Berlinske, Losanđeleske, Njujorške, Štokholmske filharmonije od kojih su mu mnogi naručili kompozicije. Posle završenih studija na Kraljevskoj školi za muziku u Štokholmu, Hilborg je započeo svoj umetnički rad kao slobodni umetnik, a zatim i kao profesor kompozicije u Malmeu.

Klarinet zauzima istaknuto mesto u njegovom opusu, a najbolji primer upotrebe ovog instrumenta su *Paunove priče*, koncert za klarinet i orkestar. Delo je poručio Orkestar Švedskog radija 1998. godine, a kompozitor ga je posvetio Martinu Frostu. Do danas je to jedno od ključnih dela njegovog repertoara. Postoji nekoliko verzija ovog izuzetnog ostvarenja koje predstavlja spoj muzike, performansa, glume, pantomime i plesa, od kojih ćete imati prilike da slušate tzv. *Milenijumsku* verziju. Za tri meseca intenzivnog rada nastalo je ostvarenje koje je izvedeno oktobra 1998. godine sa Leifom Segerstajmom za pultom. Glumačke detalje je osmislio Martin Frost, a pored originalnih tema kompozitora, mogu se čuti i citati preuzeti od drugih autora, od kojih je naupečatljiviji *E lucevan le stele* iz opere *Toska*.

Zajednički projekat Djagiljeva i Stravinskog bila je *Petruška*, burleska u četiri scene. Delo komponovano 1911, redigovano je 1947. godine. Balet je zamišljen kao orkestarska svita sa izuzetno zahtevnim klavirskim partom, a naknadno je transkribovan u klavirsku kompoziciju *Tri fragmenta iz Petruške*, koja je postala sastavni deo literature klavirskih virtuoza. „Krući, elementarni zvuk“ *Petruške* doneo je revoluciju u istoriju muzike. Šokantan po ideji i sredstvima, izazvao je ista osećanja i kod publike. Iako je Stravinski potekao iz tradicionalne škole Rimskog-Korsakova i *Ruske* petorke, odrekao se mešanja orkestarskih boja, zarad instrumentacije sa „sirovim tembrima“. Hromatsko-harmonski stil poznog romantizma bio je zamenjen dijatonikom smeštenom u novi kontekst politonalnosti, a jedinstven ritmički puls koji izvire iz folklornih obrazaca postao je pokretač radnje. Bizarna priča govori o neuzvraćenoj ljubavi između tri lutke – Petruške, koji je zaljubljen u Balerinu, i Arapinu, u kojeg je ona zaljubljena, a koji na kraju ubija Petrušku. Prva scena, *Vašar na poklade* opisuje mesto dešavanja radnje. Druga scena posvećena je Petruški i muzički opisuje njegov dobrodušni karakter. Najubedljivija je politonalnost dva polarno suprotstavljena (tonalno najudaljenija) akorda, kao spoj ljudskog i lutkarskog u liku Petruške. Treća scena govori o zlom Arapinu – njegov ples sa Balerinom izrasta iz vojničkog zvuka trube, koji se transformiše u valcer, prekidan ljubomorom Petruške. Poslednja scena donosi tragediju. Arapin ubija Petrušku na vašaru koji obiluje žanr-scenama: igrama dadilja, seljaka sa medvedom, cigana sa trgovcima, kočijaša i maskiranih ljudi. Petruškin duh se pojavljuje u novom liku, iskrivljen i „pokvaren“ do krajnosti.

Danica Maksimović